

ความเห็นของนิสิต สาขาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา คณะสังคมศาสตร์ ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานในเขตอุทยานแห่งชาติ

โบราณสถานไม่ใช่ทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นได้เอง แต่เป็นทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง ที่มนุษย์ในอดีตใช้สติปัญญา และความรู้ความสามารถสร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด หรือดัดแปลงจากทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ต่อคน และสังคมในสมัยนั้นๆ เมื่อสิ่งเหล่านั้นตกทอดมาเป็นมรดกในปัจจุบันก็กลายเป็น โบราณสถานที่คุณรุ่นต่อไปจะได้นำมาไว้ศึกษาถึงอดีตของบรรพบุรุษ ซึ่งการที่จะทำให้เมืองโบราณมีความยั่งยืนต่อไปนั้นจึงต้องมีการอนุรักษ์ไว้ด้วย โดยเฉพาะเมืองโบราณที่อยู่ในเขตป่าอุทยานแห่งชาติ อย่างเช่น เมืองโบราณชัชจำปานั้น จำเป็นต้องมีแนวทางการอนุรักษ์อย่างเหมาะสมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็น โบราณสถานที่อยู่ในเขตป่าอุทยานแห่งชาติ ซึ่งมีพืชพันธุ์ไม้ที่สำคัญมากมาย อย่างเช่น ป่าสัก , ต้นจำปีสิรินธร ฯลฯ

โดยแนวทางการอนุรักษ์ประการแรกที่สำคัญคือ ต้องมีการปลูกฝังให้คนในชุมชนและท้องถิ่นมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าของ โบราณสถานและ โบราณวัตถุ และรู้จักแนวทางการอนุรักษ์มรดกทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทรัพยากรป่าไม้ โดยอาจใช้การประชาสัมพันธ์ การบอกเล่า ให้เห็นถึงความสำคัญของโบราณสถาน เพื่อให้ได้ทุกคนร่วมมือร่วมใจกันอนุรักษ์เมืองโบราณกัน และร่วมกันจัดตั้งศูนย์กลางที่จะดูแลโบราณสถาน เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์โบราณสถานและ โบราณวัตถุให้มีความต่อเนื่อง นอกจากนี้หากมีความขัดแย้งกันใน

การจัดการโบราณสถาน ทุกคนควรกันหน้าเข้ามาพูดคุย แก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง และหาทางออกที่เหมาะสมในการจัดการปัญหาต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ต่อมาแนวทางการอนุรักษ์ที่ทำได้อีกก็คือ การบำรุงรักษาโบราณสถาน เพื่อไม่ให้เสื่อมสภาพหรือหยุดยั้งการเสื่อมสภาพ โดยไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงลักษณะรูปร่างของโบราณสถาน อาทิ

- การรักษาความสะอาดบริเวณโบราณสถาน โดยไม่ทิ้งขยะมูลฝอยในพื้นที่เหล่านั้น และยังคงช่วยกันเก็บขยะที่มีอยู่ในบริเวณเหล่านั้นทิ้งให้หมด เพื่อรักษาทัศนียภาพที่ดีเอาไว้

- การถากถางวัชพืช ได้แก่ ต้นหญ้า พืช และต้นไม้ที่ไม่ต้องการให้ขึ้น หรือเจริญเติบโตบริเวณโบราณสถาน เพราะเมื่อวัชพืชเหล่านี้เจริญเติบโตเรื่อยๆ จะทำให้เกิดความรกรุงรัง ความไม่สวยงาม และบดบังโบราณสถานแล้ว นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความเสียหายตามมาอีกด้วย เช่น หญ้า ตะไคร่ จะทำให้เกิดการสะสมความชื้นและนำมาซึ่งการผุกร่อนของวัสดุก่อสร้างโบราณสถาน ส่วนต้นไม้ทั้งขนาดเล็กและใหญ่ รากจะชอนไชเข้าไปทำให้เกิดแตกร้าวหรือหักตัว หรือคันตัวโบราณสถานให้เสียสภาพเดิมและนำไปสู่การพังทลายของโบราณสถานในที่สุด หรือต้นไม้บางต้นซึ่งขึ้นอยู่ใกล้กับโบราณสถาน ก็อาจล้มทับโบราณสถานสร้างความเสียหายได้ อย่างไรก็ตามรากของต้นไม้บางชนิดก็อาจช่วยยึดโบราณสถานบางส่วนให้คงอยู่ได้ ในการตัดต้นไม้ในกรณีนี้จึงต้องทำด้วยความระมัดระวังให้ดี โดยการกำจัดหญ้าและวัชพืชนานาเล็ก ควรถอนด้วยมือหรือกรรไกรสำหรับตัดหญ้า เพราะจะไม่ทำให้กระทบกระเทือนหรือเกิดความเสียหายต่อโบราณสถาน ถ้าเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ อาจจะต้องใช้มีด พร้า เสียม จอบ หรือเครื่องตัดหญ้า แต่ก็ต้องควรระวังเพราะถ้าเกิดพลัดพลั้งก็อาจทำให้โบราณสถานเกิดความเสียหายได้ นอกจากนี้การกำจัดตะไคร่ที่ขึ้นบนโบราณสถาน ควรใช้แปรงขนอ่อน หรือแปรงพลาสติก และน้ำสะอาดในการกำจัดสิ่งเหล่านั้น

- การกำจัดสิ่งกีดขวางในเขตโบราณสถาน ซึ่งหมายถึง วัสดุหรือสิ่งใดๆก็ตามที่ไม่ได้เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของโบราณสถาน แต่มาปรากฏอยู่ในโบราณสถาน ได้แก่ ป้ายโฆษณา โคมะ ม้านั่ง เก้าอี้ โครงเหล็กต่างๆ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะมีผลทำให้คุณค่าของโบราณสถานลดน้อยถอยลงไป โดยเมื่อพบว่ามีสิ่งกีดขวางในเขตพื้นที่โบราณสถานให้ทำการเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่โบราณสถานนั้น เพื่อให้ดูสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้

แนวทางการอนุรักษ์ประการต่อมา คือ การปกป้องคุ้มครองและรักษาความปลอดภัย โดยการเฝ้าระวังดูแลโบราณสถาน ไม่ให้มีการบุกรุกทำลาย หรือเสื่อมสภาพ เช่น จัดเวรยาม หรือแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อมีเหตุอันตรายต่อโบราณสถาน และควรไม่ให้มีสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ บนโบราณสถานหรือชิดกับโบราณสถาน เช่น บ้าน กระท่อม เฝิง นั่งร้าน คอกเลี้ยงสัตว์ ศาลา เป็นต้น และไม่ให้มีการขุดหรือ เคลื่อนย้ายโบราณสถาน ไม่ว่าจะในกรณีใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการกระทำเพื่อประสงค์จะซ่อมแซมให้ดีขึ้น หรือ เพื่อเป็นการทำลาย รวมทั้งการลักลอบขุดหรือค้นหาโบราณวัตถุหรือของมีค่าด้วย และไม่ให้มีการสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการใกล้ชิดกับโบราณสถาน หรือในเขตพื้นที่โบราณสถาน เช่น การขุดคลอง การขุดสระ การตั้งเสาไฟฟ้า การตั้งเสาโทรศัพท์ เป็นต้น รวมไปถึงไม่ให้มีการขุด ชีต เขียน ลบ หรือ กระทำให้เกิดร่องรอยใด ๆ ต่อโบราณสถาน หรือทำให้สิ่งที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเป็นการทำลายให้โบราณสถานเสื่อมค่าลงไป และไม่ให้มีการนำสัตว์ เช่น วัว ควาย แพะ แกะ ช้าง ม้า มาเลี้ยงในเขตพื้นที่โบราณสถาน เพราะสัตว์เป็นอันตรายแก่โบราณสถานได้ และยังคงคอยระวังไม่ให้เกิดอัคคีภัย ซึ่งอาจมีการติดตั้งสัญญาณกันขโมยหรือสัญญาณป้องกันอัคคีภัย ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ควรมีการทำรั้วและติดตั้งเหล็กค้ำครอบ โบราณสถานเพื่อการป้องกันจะต้องคำนึงถึงรูปแบบที่เหมาะสมกับโบราณสถานด้วย และไม่ทำให้เสียทัศนียภาพด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโบราณสถาน จึงเป็นหลักฐานประวัติศาสตร์ประเภทหนึ่ง ที่บอกความเป็นมาของบรรพบุรุษที่อยู่ในสังคมระดับต่างๆ ตั้งแต่กลุ่มชนขนาดเล็ก จนถึงหมู่บ้าน เมือง และประเทศชาติ ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน รวมทั้งยังแสดงพัฒนาการของผู้สร้างสมัยก่อน ส่วนการอนุรักษ์โบราณสถานเหล่านั้นไว้ เป็นหน้าที่ของคนรุ่นปัจจุบันทุกคน และรุ่นต่อไป ที่จะอนุรักษ์และพัฒนาเมืองโบราณให้คงอยู่ชั่วลูกหลาน ซึ่งการอนุรักษ์ควรจะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง คือ ภาครัฐ ให้งบประมาณแก่องค์กรชุมชนและความรู้ในการบูรณปฏิสังขรณ์โบราณสถานในพื้นที่ ประกอบกับการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาคเอกชนด้วย รวมถึงภาคประชาชนก็ต้องมีความตระหนักและร่วมมือกันอนุรักษ์จึงจะประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย โดยหลักการที่สำคัญของการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างยั่งยืน คือจะต้องมีการปลูกฝังจิตสำนึกของคนในสังคม ไม่ว่าจะในชุมชน ท้องถิ่น จนถึงระดับประเทศ รวมทั้งสร้างค่านิยมรักชาติหรือชาตินิยมให้รู้สึกภาคภูมิใจกับวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะคนในท้องถิ่น เพราะว่าถ้าหากคนในท้องถิ่นเองยังขาดจิตสำนึกและไม่เห็นถึงคุณค่าของโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เกิดขึ้นในชุมชนเองแล้ว การอนุรักษ์ในระดับต่อไปคงจะเป็นไปได้ยากมาก และสักวันโบราณสถานเหล่านั้นก็คงจะค่อยๆ ถูกลืมเลือนหายไปตามกาลเวลาอย่างน่าเสียดาย